

Vegetatievoorkeuren van de adder op het Hijkerveld

Dick van Dorp

Een interessant artikel van Maryan Verver en Bastiaan Walpot in de 32ste Nieuwsbrief. Ik doe zo iets in het Hijkerveld voor adders, maar dan op micro-niveau, omdat het mij is opgevallen dat adders juist heel bepaalde plekken uitkiezen, en die voorkeur raak je kwijt als je de wijdere omgeving als vindplaats typeert. En ook heb ik zo'n klein oppervlakte gekozen omdat adders meestal in de directe omgeving wegluchten.

Het Hijkerveld is een groot vochtig heidegebied. De vegetatie bestaat grotendeels uit Struikheide, verder zijn er grote oppervlakken bedekt met Kraaiheide, met Pijpestrootje, Pitrus komt veel minder voor en Dopheide nog minder. De aanwezige Bochtige smeie wordt kort gehouden door jaarrond begrazing met heideschapen en Schotse Hooglanders.

Ligplekken adders

Ik noteer de plantensoorten waar het dier ligt en ongeveer 80 cm daaromheen. Vaak liggen adders in een kleinere min of meer open plek, waar wel lage begroeiing kan voorkomen van Klauwtjesmos en Liggend Walstro, en waar ook wel plantendelen liggen van de omringende vegetatie. Die hele lage begroeiing heb ik niet genoteerd in de opnamen. De volgende plantensoorten wel: Struikheide, Pijpestrootje, Kraaiheide Pitrus en Dopheide en Boch-

tige smeie. Zo heb ik in 2004 de vegetaties genoteerd van 426 adderwaarnemingen. Dit is samengevat in Tabel 1.

Pijpestrootje en Pitrus

Het moge duidelijk zijn: Voor de adder is Pijpestrootje veruit favoriet. Soms is een enkele vierkante meter al voldoende voor de aanwezigheid van een Adder. De hoogste dichtheid aan Adders trof ik aan in vegetaties van struktuurrijke hoge pollen Pijpestrootje langs venen. Ook trof ik in Pijpestrootje de meeste Levendbarende hagedissen. Pitrus is een tweede favoriet. Dat blijkt niet direct uit de cijfers, maar dat komt omdat Pitrus niet algemeen is. André Donker schreef in De Levende Natuur een artikel genaamd "Pitrus, een verrassend goed reptielenbiotoop" (DLN juli 1999, blz. 222-223). De titel spreekt voor zichzelf en mijn waarnemingen zijn ermee in overeenstemming. Donker wijst er tevens op dat, bij beheersmaatregelen in een dergelijk biotoop, veel reptielen gedood kunnen worden.

Plaggen nadelig voor reptielen

Grote oppervlakken heide worden van de bovenlaag ontdaan middels plaggen. Wat mij opvalt is dat de aangepakte oppervlakken vaak te groot zijn in verhouding met de totale oppervlakte natuurterrein, en dat de geplagde delen teveel aaneengesloten zijn. Ook worden meestal juist de vegetaties aangepakt die van belang zijn voor de reptielen. Precies: Pitrus en Pijpestrootje! Stelt u zich een heideveld voor dat nodig

Tabel 1

Pijpestrootjevegetatie	83%
Pitrusvegetatie	5%
Kraaiheidevegetatie	2%
Gemengd Pijpestrootje + Pitrus	3%
Gemengd Struikheide + Pijpestrootje	3%
Gemengd Pijpestrootje + Kraaiheide	2%
Gemengd Dopheide + Struikheide + Pijpestrootje	1%
Gemengd Struikheide + Kraaiheide + Pijpestrootje	1%

Adder en Pijpestrootje.
Foto Dick van Dorp

Adder en Pitrus.
Foto Dick van Dorp

geplagd moet worden. De meeste beheerders zullen de hoge Pijpestrootje vegetaties uitkiezen. De nadelige gevolgen van het plaggen op de reptielen populaties wordt onderschat. Plaggen is voor de daar aanwezige dieren een zeer ingrijpende maatregel. Door plaggen verdwijnt niet alleen leefgebied, maar ook het leefgebied van prooidieren. Met name in de kleine en middelgrote heidevelden kan dit verstrekende gevolgen hebben voor de levensvatbaarheid van populaties. Als een gebied beweid wordt zijn de nadelige gevolgen van plaggen nog ingrijpender. Voor iedereen die het betreft: *Neem uw verantwoordelijkheid en laat een heideveld meer zijn dan een paarse vlakte.*

MEDEDELING

Telformulieren verwachten we retour voor 15 oktober 2005.

De mensen met levendbarende hagedissen op hun monitoringtraject krijgen een cadeautje toegestuurd na het insturen van de formulieren!

Kleine ingreep, groot succes

Wim en Angela de Wild

Op de Veluwe is een vrijwilligersgroep van Staatsbosbeheer actief. Zij gaan een aantal keer per jaar het veld in om allerlei werkzaamheden in bos en hei te verrichten. Eind 2003 werd ik benaderd met de vraag of ik iets nuttigs wist te doen voor reptielen. Nu was er gepland om dennenopslag te verwijderen op een stukje heide aan de rand van het Kootwijksche Veld. Dit behoort niet tot de reptielenrijkste gedeelten van dit terrein: de heide was hier vrij jong en nogal structuurarm: de reptielen, met name zandhagedis, kon je eigenlijk alleen aan de randen bij de paden aantreffen of bij de oudere heide die verderop lag. Ons idee was om op deze dichte heide open plekjes met de hand te maken. Dus: een gedeelte van de groep ging dennen afzetten, een ander deel ging met de spade stukjes heide afplaggen van ca 1,5 vierkante meter. De losse plaggen werden op een hoop gegooid naast het open deel. Zo ontstonden er (hoopten we)

verstopmogelijkheden en zonplekjes met een helling, dat goed opwarmt.

Dit voorjaar hebben we twee maal een bezoek gebracht aan dit stukje heide. De resultaten waren mooi: de zandhagedis werd vooral aangetroffen op plekjes waar de dennen waren afgezet. We vonden ze daar zonnend op de dode dennennaalden. Op de opengemaakte plekjes troffen we een levendbarende hagedis aan, op een hoopje plaggen, en een hazelworm, deze lag ook op zo'n hoop en kroop er daarna in. Aan de rand van het veld, waar een brede strook hei gemaaid is, troffen we bovendien een gladde slang aan. Direct naast het veldje lagen twee adders te zonnen; we hopen dat deze soort dit stukje heide ook weer gaat bewonen.

Wegens dit succes zal de vrijwilligersgroep eind dit jaar nogmaals een stuk heide onder handen nemen.